

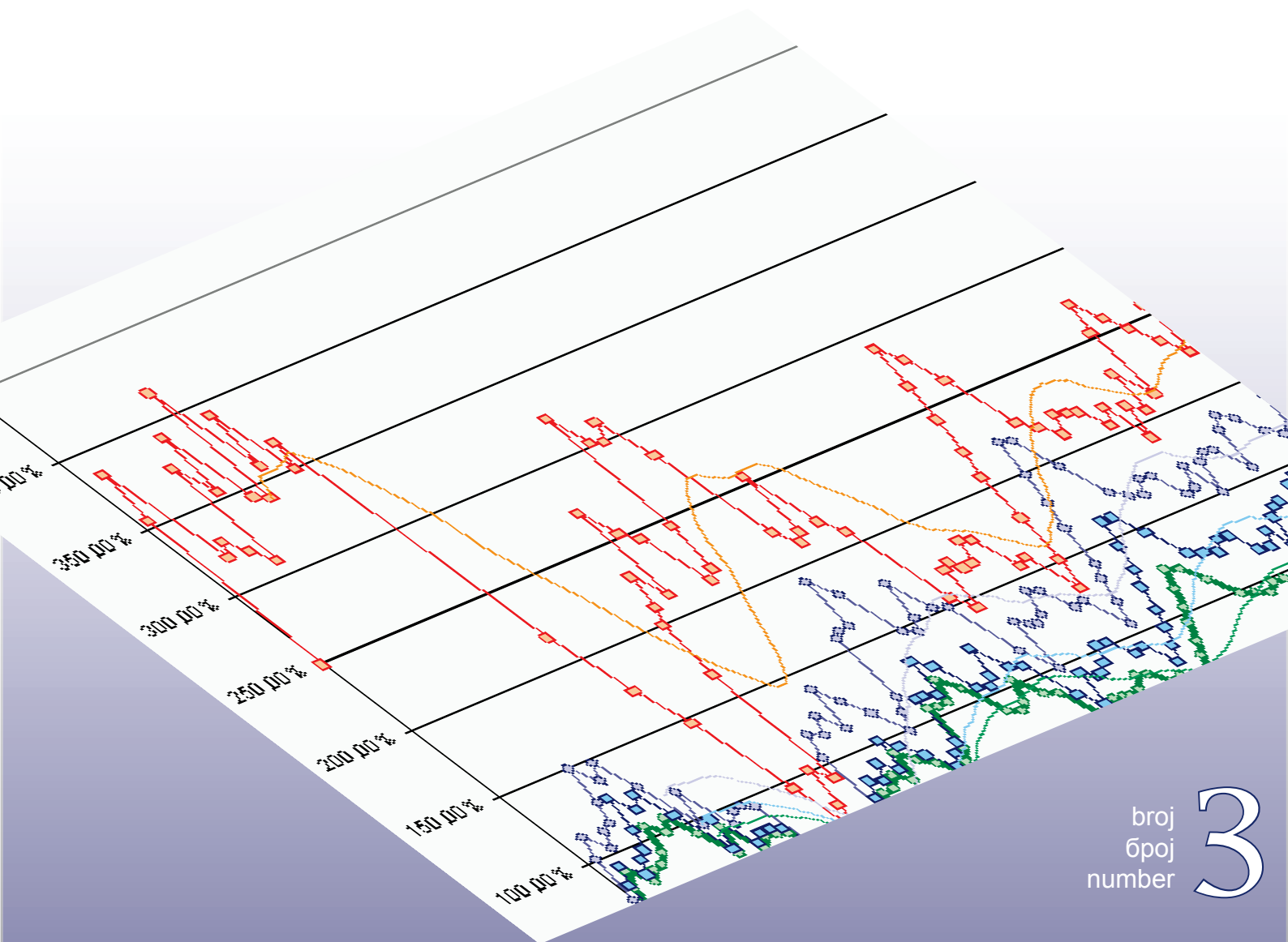
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за индиректно
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
број
number **3**

• Oktobar 2005 • Listopad 2005 • Октобар 2005 • October 2005 •

*Br. 3, listopad 2005, godina I***Uz ovaj broj...**

Fiskalno vijeće BiH (FV) je na posljednjoj sjednici donijelo fiskalne smjernice i odluke značajne za izradu proračuna države i entiteta, a koje imaju utjecaj na proračune i financiranje nižih razina uprave. O odlukama FV BiH više u osvrtu prof. dr. Spahna, eksperta MMF-a koji je zadužen za upostavu FV.

Implementacija novog sustava oporezivanja PDV-om zahtijevala je duboke reforme fiskalnog sustava BiH. Ova godina predstavlja prijelazno razdoblje – izvršen je prijenos nadležnosti u prikupljanju neizravnih poreza sa entiteta na državu, u primjeni su državni zakoni o porezu na promet i akcizama/trošarinama, uspostavljen je Jedinstveni račun i mehanizam financiranja države i entiteta. 1. siječnja 2006.g. porez na promet odlazi u povijest. Uvođenjem PDV-a i ukidanjem poreza na promet otvara se veliki problem financiranja nižih razina uprave (kantona/županija i općina) koje ostaju bez velikog dijela prihoda. Odjeljenje u ovom broju razmatra modalitete nove metodologije raspodjele neizravnih poreza sa Jedinstvenog računa.

Fiskalna reforma je zahtijevala i novi pristup izradi makrofiskalnih projekcija prihoda razina uprave. Budući da neizravni porezi imaju veliki udio u ukupnim prihodima u postupku izrade projekcija prihoda za 2006.g. posebna pozornost je dana definiranju polazišta i metodologije projekcije neizravnih poreza, uključujući i PDV-e. Odjeljenje u ovom objavljuje projekcije neizravnih poreza za razinu države, entiteta i opće vlade u BiH koje su usvojene od strane Fiskalnog vijeća BiH.

Nastavljamo sa objavom konsolidiranih izvještaja za državnu i entitetske vlade na mjesečnoj razini. Sukladno dinamici priliva podataka od ministarstava financija u ovom broju su prezentirani konsolidirani izvještaji za devet mjeseci ove godine. U sklopu stalne rubrike našeg biltena, prezentiraćemo vam analizu priliva prihoda na Jedinstveni račun UNO sa usporedbom sa istim razdobljem 2004.g.

mr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja – supervisor

Sadržaj:

Aktualno – sjednica Fiskalnog vijeća	2
Tema broja – Raspodjela prihoda sa jedinstvenog računa	3
Projekcija naizravnih poreza za procjene proračuna 2006. god. u BiH	6
Mjesečni konsolidirani izvještaji za period siječanj – rujn 2005. godine	11
Jedinstveni račun UNO	12
Iz rada odjeljenja	13

Aktualno – Nacionalno fiskalno vijeće donijelo odluke o fiskalnim ciljevima

Nacionalno fiskalno vijeće, temelj nove fiskalne arhitekture Bosne i Hercegovine, donijelo je ključne odluke na sjednici održanoj 27.10.2005. Pod predsjedavanjem premijera Bosne i Hercegovine, g-dina Adnana Terzića, Vijeće se složilo oko važnih fiskalnih ciljeva koji će poslužiti kao vodilja za pripremu proračuna 2006 vladama i parlamentima države, entiteta i Brčkog. Putem entitetskih proračuna odluke Nacionalnog fiskalnog vijeća će se odraziti na proračune kantona i općina.

Makroekonomski okvir. Po prvi put u svom kratkom postojanju, Nacionalno fiskalno vijeće je razmotrilo makroekonomski okvir pripremljen od strane državne institucije Jedinice za ekonomsku politiku i planiranje, te isti okvir koristilo kao početnu osnovu za procjenu javnih prihoda. Sa očekivanim jakim rastom izvoza i ulaganja, rast BDP-a po tržišnim cijenama trebao bi zadržati povećanje od 8.4% u sljedećoj godini. Očekuje se da će privatna potrošnja prema tekućim cijenama zadržati godišnju stopu povećanja od 6.3%. Rast izvoza će biti značajno veći od rasta uvoza. Pod ovim uvjetima, očekuje se daljnje poboljšanje makroekonomske slike ekonomije.

Procjene prihoda. Procjene ukupnih javnih prihoda baziranih na ovim projekcijama predstavljaju povećanje od 8.6%. Nije bilo iznenađujuće da se rasprava Nacionalnog fiskalnog vijeća fokusirala na neizravne poreze koji se ubiru putem Jedinistvenog računa. Nacionalno fiskalno vijeće se složilo oko pripreme konsolidiranih javnih proračuna prema procjenama za Jedinistveni račun koje je izradilo Odjeljenje za makroekonomsku analizu. Očekuje se ukupan prihod od 3,503 milijuna KM u 2006 (isključujući zaostali porez na promet). Ovaj iznos uključuje PDV u iznosu od 1,864 milijuna KM (detalje o procjenama prihoda možete pročitati u članku „Projekcije neizravnih poreza“ u ovom biltenu).

Državni udio sa Jedinistvenog računa. Prema zakonu država ima pravo na udio sa Jdinistvenog računa, a kako bi financirala svoje administrativne rashode koji nisu pokriveni vlastitim prihodima. S obzirom da se rashodi države povećavaju putem prijenosa nadležnosti sa entiteta, odluka o državnom udjelu sa Jedinistvenog računa se pokazala kao posebno teška i kontraverzna. Nacionalno fiskalno vijeće se na kraju složilo sa prijedlogom Odjeljenja za makroekonomsku analizu da se izvrši transfer od 305 milijuna KM na državni proračun za 2006. pod određenim uvjetima.

Proračun za obranu. Još jedna važna odluka Nacionalnog fiskalnog vijeća odnosi se na proračun za obranu, koji će preuzeti država počevši od 2006. Nacionalno fiskalno vijeće je zauzelo stav da prijenos nadležnosti treba da bude neutralan za proračune entiteta čime se javlja nedostatak sredstava u skladu sa procjenama ministarstva odbrane. Pronađen je kompromis gdje su se entiteti složili odvojiti još 10 milijuna KM za državni proračun.

Primarni proračunski suficit. U kontekstu pregovora sa MMF-om o *stand-by* aranžmanu, vlasti su se složile formirati primarni proračunski suficit 1.5% od službenog BDP-a u 2006. Nacionalno fiskalno vijeće je potvrdilo svoju potporu ovom cilju, te je raspravljalo o načinima raspodjele ovog iznosa na entitete i Distrikt. Ukupni iznos primarnog proračunskog suficita je fiksiran na nešto manje od 200 milijuna KM i usvojen je prijedlog predsjedavajućeg u vezi raspodjele ovog iznosa.

Sveukupno, rezultat ove historijske sjednice Nacionalnog fiskalnog vijeća je opredjeljenje vlasti da učinkovito koordiniraju fiskalne politike i objedine snage kod priprema proračuna. Nacionalno fiskalno vijeće je pronašlo svoj način djelovanja i utvrdilo svoju ulogu vitalne institucije za koordinaciju politika u decentraliziranom okviru vlasti kakav postoji u Bosni i Hercegovini.

Paul Bernd Spahn
Macro Fiscal Advisor

Tema broja: Raspodjela prihoda sa Jedinственог računa

(piše: Ognjen Đukić, makroekonomista u Odjeljenju)

Prijenos nadležnosti i potreba za raspodjelom

Zakon o porezu na dodanu vrijednost (Zakon o PDV-u) će stupiti na snagu 1.1.2006. godine kada ujedno prestaje primjena dosadašnjeg poreza na promet proizvoda i usluga. Sa tim datumom odgovornost za prikupljanje PDV-a i svih ostalih neizravnih poreza će biti u rukama Uprave za neizravno oporezivanje (u daljem tekstu Uprava) što će činiti posljednju fazu u procesu prenošenja nadležnosti za prikupljanje neizravnih poreza sa entitetskih poreznih uprava na ovu instituciju.

Prethodni korak u ovom procesu je počeo 1.1. 2005. godine kada je Uprava od entitetskih poreznih službi preuzela odgovornost za prikupljanje jednog dijela neizravnih poreza¹. U skladu s tim je uspostavljen i Jedinствени račun koji služi za prikupljanje, evidenciju, držanje i raspodjelu ovih prihoda prema državi, entitetima i Brčko Distriktu (BD) i za financiranje minimalne rezerve (refundiranje povrata).

Nakon preusmjerenja uplaćivanja dijela neizravnih poreza sa entitetskih računa na Jedinствени račun dolazi do potrebe za definiranjem metodologije raspodjele ovih prihoda između njihovih korisnika - države, entiteta i BD-a.

Sustav raspodjele sa Jedinственог računa definiran je Zakonom i temelji se na sljedećim načelima:

- Od ukupnog iznosa za raspodjelu oduzima se dio za financiranje minimalne rezerve i dio za alimentiranje državnog proračuna.
- Preostali dio se dijeli između entiteta i BD-a na osnovu njihovih udjela u krajnjoj potrošnji. Udjeli u krajnjoj potrošnji se izračunavaju na osnovu podataka o prikupljenom porezu.
- Iznosi za financiranje vanjskog duga se oduzimaju od entitetskih udjela.

Prema Zakonu koeficijenti raspodjele se utvrđuju mjesečno, a revizija koeficijenata treba da se vrši svakih šest mjeseci do stupanja na snagu Zakona o PDV-u. U proteklom razdoblju od uspostavljanja Jedinственог računa do danas u primjeni su koeficijenti doznačavanja utvrđeni krajem 2004.g.

Raspodjela na niže razine vlasti

Raspodjela neizravnih poreza na niže razine vlasti, kao i svih ostalih poreza, spada pod nadležnost entiteta (i kantona/županija u Federaciji). Sve do uvođenja Jedinственог računa 1. siječnja 2005. godine, raspodjelu neizravnih poreza u entitetima je bilo moguće vršiti prema načelu porijekla poreza.

To znači da je za svaku uplatu poreza na promet bilo moguće utvrditi općinu njenog porijekla, što je omogućavalo da se porez na promet „vrati“ općini u određenom iznosu, tj. da se podijeli u određenoj srazmjeri između općine i kantona/županija (u Federaciji²) ili općine i entitetske vlade (u RS).

Ali u 2005. godini ovo načelo više nije bilo primjenljivo za neizravne poreze koji su prešli pod kontrolu Uprave jer entiteti više nisu posjedovali informaciju o općinama porijekla za ove prihode. Prema tome, entiteti su u 2005. godini morali pribjeći novoj metodi raspodjele koja se za sada uglavnom temelji na primjeni odnosa raspodjele iz prošle godine.

¹ Porez na promet na akcizne proizvode, akcize/trošarine, carine i ostale uvozne pristojbe.

² Izuzev Kantona Sarajevo koji pripadajuće općine financira kroz grantove i diobu poreza na imovinu.

Nova metodologija?

Nakon stupanja na snagu Zakona o PDV-u koeficijenti raspodjele sredstava sa Jedinstvenog računa izračunavaće se na bazi udjela entiteta i BD u krajnjoj potrošnji prikazanoj u prijavama PDV-a.

Međutim, raspodjela prihoda prema kantonima/županijama i općinama po načelu porijekla neće biti primjenljiva ni nakon uvođenja PDV-a, što znači da će entiteti neminovno morati definirati novu metodologiju raspodjele.

Takođe je poznato da postoje značajne razlike između PDV-a i poreza na promet, počevši od razlika u poreznoj osnovici pa do same metodologije primjene i mjesta naplate. Iz ovog proizilazi pitanje da li je primjena fiksnih historijskih odnosa za raspodjelu sredstava sa Jedinstvenog računa i nakon uvođenja PDV-a realna i da li odgovara novonastalim uvjetima.

U svakom slučaju, definiranje nove metodologije i novih kriterija raspodjele prihoda sa Jedinstvenog računa između entiteta i pod-entitetskih razina vlasti ostaje otvoreno pitanje koje traži hitan odgovor. U ovaj proces je aktivno uključen Projekat upravne odgovornosti (GAP) financiran od strane USAID-a i SIDA-e.

Nepostojanje definiranog koncepta raspodjele za narednu godinu, uz velike strukturalne reforme kao što je uvođenje PDV-a, stvaraju neizvjesnost u procesu planiranja proračuna koji bi u ovo doba godine već trebalo da bude u svojoj završnoj fazi.

Definiranje nove metodologije raspodjele je kompleksno pitanje pri kojem treba imati u vidu sljedeće činjenice:

1. Porez na promet predstavlja **najznačajniji pojedinačni prihod** za pod-entitetske vlasti u BiH. Prema podacima GAP-a³, u Federaciji BiH i RS ovaj porez je sačinjavao 21% i 51% ukupnih općinskih prihoda u 2003. godini respektivno, dok je ovaj porez u kantonalnim/županijskim proračunima sačinjavao 63% ukupnih prihoda. Prema tome, svaka nova metodologija raspodjele će imati značajan utjecaj na finansijsku poziciju ovih razina vlasti.

2. **Načelo raspodjele na pod-entitetske razine vlasti prema porijeklu poreza više neće biti moguće.** U načelu, entitetske vlasti se nalaze u poziciji da biraju između dvije osnovne opcije:

- Da zadrže historijske odnose raspodjele, koji, objektivno posmatrano, mogu poslužiti samo kao privremeno rješenje,
- Da definiraju i primijene druge kriterije raspodjele. Definiranje novih kriterija bi pružilo mogućnost da se izravnije dovedu u vezu obaveze određene razine vlasti i njegovo financiranje. Neki od predloženih kriterija raspodjele su populacija, broj učenika, površina teritorija itd.

3. U dosadašnjem financiranju pod-entitetskih razina vlasti postoji **izražena vertikalna i horizontalna neujednačenost.**

Pod vertikalnom neujednačenošću podrazumijevamo postojanje neusklađenosti u financiranju različitih razina vlasti između više posmatranih administrativnih jedinica. Na primjer, podaci GAP-a iz istog izvora sugeriraju da postoji značajna neujednačenost u financiranju općinske razine vlasti između Federacije i RS⁴.

³ "Policy briefing book", 4-5. 5.2005.g., GAP

⁴ GAP navodi da su općinski prihodi u Federaciji u 2003. godini sačinjavali 11% ukupnog prihoda javnog sektora (isključujući zdravstvene i mirovinske fondove) ili oko 3% društvenog bruto proizvoda (DBP) Federacije, dok su općinski prihodi u RS sačinjavali 21% javnog sektora ili 8% DBP-a RS-a.

Pod horizontalnom neujednačenošću podrazumijevamo postojanje neusklađenosti u financiranju jedinica na istoj razini vlasti. Tako na općinskoj razini u BiH imamo velike nejednakosti u javnim prihodima po glavi stanovnika.

GAP-ovi podaci bilježe i primjer da se prihodi općina po glavi stanovnika između dvije općine u istoj županiji razlikuju i više od dvadeset puta. Iz ovoga je lako zaključiti da je sustav ublažavanja horizontalnih nejednakosti u BiH veoma slab.

Prema tome, uvođenje nove metodologije raspodjele predstavlja jedinstvenu priliku da se ove nejednakosti umanje što bi bilo od velikog značaja za nerazvijena područja koja se u trenutnom sustavu raspodjele nalaze u „začaranom krugu siromaštva“.

Sa druge strane, nove formule raspodjele se mogu dizajnirati na taj način da se „bogatije“ općine zaštite od smanjenja svojih prihoda u apsolutnim iznosima. Jedan od načina je da se novi odnosi raspodjele uvode postepeno kroz dogovoreno prelazno razdoblje, gdje bi prihodi „siromašnih“ općina rasli brže od prihoda „bogatih“ sve dok se ne postignu novi relativni odnosi.

4. Izjednačavanje neujednačenosti u financiranju iz prethodne tačke pospješuje **izbalansiran ekonomski i socijalni razvitak** zemlje što pruža višestruke prednosti. Neke od tih prednosti su:

- Destimuliranje koncentracije stanovništva u jedan ili više regionalnih centara i njihove opterećenosti.
- Pospješivanje ravnopravnog iskorištenja razvojnih potencijala.
- Unapređenje infrastrukturnih kapaciteta u slabije razvijenim područjima.
- Ubrzanje razvitka kroz sinrgijski učinak na zemlju u cijelosti. Razvitak nerazvijenih područja ima velike pozitivne učinke i na razvitak razvijenih regiona.

5. **Nadležnosti općina nisu iste u svim županijama.** Ovo bi trebalo imati u vidu pri definiranju nove metodologije raspodjele. Jedno od mogućih rješenja je uvođenje dodatnih kriterija za raspodjelu koji bi bliže usuglasili raspodjelu sredstava sa stvarnim troškovnim opterećenjima općina koja proizilaze iz njihovih obaveza.

6. **Novi sustav bi mogao ravnopravnije raspodijeliti rizik** od podbacivanja neizravnih prihoda na različite razine vlasti. Prema trenutnim zakonskim rješenjima, postoji opasnost da bi se, u slučaju ostvarenja slabijih prihoda od neizravnih poreza, razvila tendencija da se teret ovakvog finansijskog šoka prebaci na najniže razine vlasti, prije svega općine. Novi transparentniji sustav, sa detaljno definiranim kriterijima raspodjele bi otežao ovaj proces.

Projekcija neizravnih poreza za procjene proračuna 2006 god. u BiH

(piše: Paul Bernd Spahn)

1.1.2006. će biti označen velikim brojem važnih institucionalnih promjena u Bosni i Hercegovini. U svjetlu trenutnih priprema proračuna, doći će do značajnih pomjeranja u prijenosu odgovornosti za rashode između razina vlasti uključujući županije. Biće i politikom izazvanih šokova putem povećanja državnog proračuna, formiranja primarnog proračunskog suficita; neizravni porezi će se uplaćivati na Jedinstveni račun; na snagu će stupiti važne porezne reforme. Zamjena poreza na promet sa PDV-om će imati značajne posljedice za ekonomiju i javne proračune. Odjeljenje za makroekonomsku analizu je već ranije pisalo o ekonomskim i socijalnim učincima PDV-a (vidi OMA bilteni br. 1 i 2), drugim učincima novog poreznog sustava – kao što je utjecaj na međuvladine fiskalne odnose – o čemu se govori u ovom broju (vidi str. "3, 4 i 5").

Nova metodologija za prognozu prihoda

Činjenica da su neki neizravni porezi prešli pod nadležnost Uprave za neizravno oporezivanje u 2005. dok su drugi ostali na entitetskoj razini je uzrokovala strukturalne prekinde u vremenskim serijama, što njihovu analizu čini kompleksnijom. Procjena priliva PDV-a zahtijeva novu metodologiju predviđanja jer je osnovica ovog poreza strukturalno drugačija od poreza na promet. Odjeljenje za makroekonomsku analizu je razvilo novi pristup u predviđanju neizravnih poreza za ostatak 2005. i sljedeću proračunsku godinu, a rezultati su prezentirani u nastavku teksta. Za usvojenu metodologiju potrebno je dati neka objašnjenja.

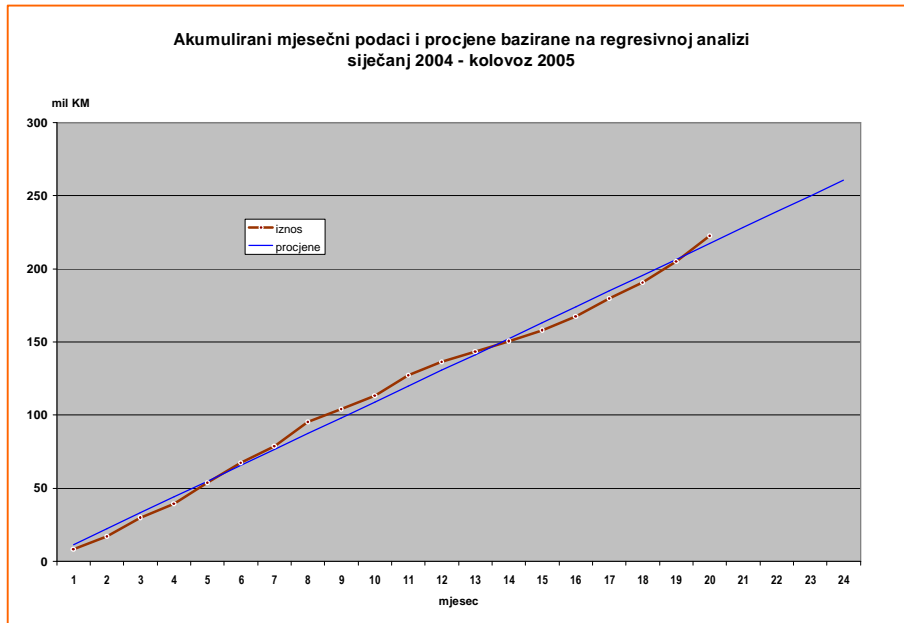
Neizravni porezi osim PDV-a. Projekcije su u početku bile bazirane samo na makroekonomskim podacima; njihova stopa rasta je bila vezana za BDP ili njegove komponente sa specifičnom elastičnošću za svaku vrstu poreza. Ovo se moralo ispraviti u kontekstu efektivne naplate poreza u 2005. Ispravke su se odnosile na mjesečne prihode naplaćene u entitetima (od siječnja do lipnja) i Uprave za neizravno oporezivanje (od siječnja do kolovoza). Prilagođavanja se vrše kontinuirano u skladu sa raspoloživošću novih podataka.

Tri aspekta određuju mjesečna ažuriranja projiciranih poreza:

- (1) trend;
- (2) sezonski utjecaj; i
- (3) institucionalne promjene, a posebno promjene u poreznom zakonu.

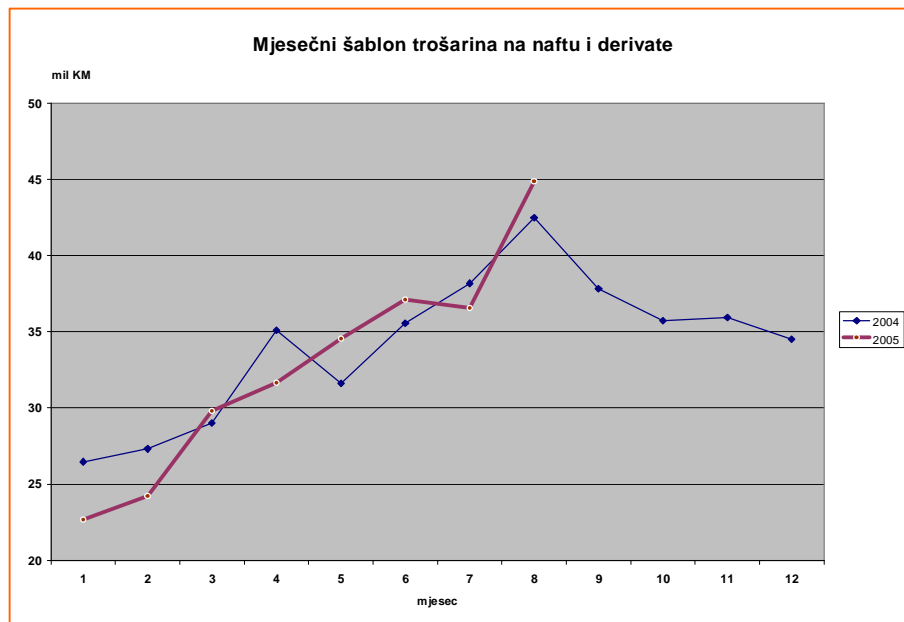
(1) Trend se obično veže za makroekonomske parametre kao što su realna aktivnost i cijene. Podaci iz proteklih i tekućih godina su korišteni kako bi dobili mjesečni trend podataka koji je analiziran pomoću regresivne analize. Ovo, *inter alia*, omogućava uspostavljanje poreznog elastičnosti i utvrđivanje strukturalnih prekida. Ekstrapolacija regresivne jednadžbe rezultira uspostavljanjem mjere za porezno predviđanje, uz pretpostavku da će strukturalni parametri procijenjeni na osnovu prošlih trendova ostati takvi i ubuduće. Analiza je izvršena uz korištenje statističkih testova i grafičkih analiza. Dan je primjer za porez na promet na domaće trošarinske robe u Bosni i Hercegovini.

U nekim slučajevima neophodno je napraviti razliku između cjenovnih i količinskih reakcija poreza, npr. mineralna ulja koja se baziraju na volumenu, a ne vrijednosti.

Grafikon 1. Akumulirani mjesečni podaci i procjene siječanj 2004 – kolovoz 2005

(2) Prilagođavanja koja uključuju mjesečne podatke o efektivnoj naplati poreza zahtijevaju analizu sezonskih šablona. Grafikon mjesečne naplate poreza za različite godine otkriva postojanje sezonskog šablona, a njihova korelacija se može statistički provjeriti. Dan je primjer za porez na promet nafte i naftnih derivata u Bosni i Hercegovini.

Grafikon 2. Mjesečni šablon akciza na naftu i derivate

Gdje postoji ovakav šablon (što je uglavnom vrijedi i za većinu poreza sa Jedinstvenog računa), moguće je izvršiti ekstrapolaciju za ostatak mjeseci u godini, a na osnovu postojećih mjesečnih podataka za istu godinu uzevši u obzir komponentu trenda. Korisno je pogledati oba metoda: ekstrapolaciju trenda za tekuću godinu i kompletiranje mjesečnih podataka pretpostavljajući konstantan mjesečni šablon. Ukoliko postoji značajnije neslaganje između projekcija onda je potrebno izvršiti detaljniju analizu.

(3) Institucionalni prekidi i specifični faktori kompliciraju predviđanje poreza, ali i za to postoje metode. Npr. sadašnja porezna predviđanja morala su uključiti prijenos nadležnosti sa poreznih uprava entiteta na Upravu za neizravno oporezivanje, a što zahtijeva odgovarajuće ispravke za prijenos zaostalog poreza. Na carinske pristojbe utječu posebni uvjeti kao što su formiranje slobodnih zona i ujednačavanje tarifa. Na neke poreze će utjecati promjene zakona u vezi sa poreznom osnovicom i stopama. To je bilo neophodno kod poreza na duhanske prerađevine, npr. gdje je stopa poreza značajno povećana početkom ove godine.

Projekcija PDV-a. Kao što je već rečeno projekcija PDV-a zahtjeva sasvim novi način jer ekstrapolacija postojećih poreza ne dolazi u obzir. Usvojena metodologija za cilj ima definiranje potencijalne porezne osnovice PDV-a na osnovu strukturalnih makro podataka preuzetih iz makroekonomskog okvira Jedinice za ekonomsko planiranje i politiku (EPPU). Glavni elementi su sljedeći:

- PDV se u osnovi ubire na privatnu potrošnju tako da je logično za početnu osnovu uzeti ovaj agregat iz Nacionalnih računa. Međutim, privatna potrošnja obračunava se za BDP uključuje komponente koje nisu oporezovane kao što su potrošnja u naturi, kamata na potrošački kredit ili pretpostavljeni iznos rente za izdavanje. Privatna potrošnja po tržišnim cijenama uključuje neizravne poreze (uključujući i procjenu PDV-a) minus vladine subvencije, što se mora oduzeti da bi se dobila neto porezna osnovica potrošnje. PDV se obračunava na poreznu osnovicu koja uključuje carinu i trošarine a što se mora ponovo uključiti kako bi definisali odgovarajuću osnovicu..
- Zakon o PDV-u izuzima određeni broj stavki potrošnje koje se moraju procijeniti i odbiti od osnovice. Ovo uključuje, *inter alia*, poštanske usluge, financijske usluge, obrazovanje, zdravstvene i socijalne usluge. One su procijenjene sa proizvodne strane Nacionalnih računa. Poslije ovih ispravki dolazimo do oporezive osnovice potrošnje. Međutim, od poreza izuzeti sektori ne formiraju dio PDV-e sustava što implicira da ne mogu tražiti PDV-e na svoje inpute. Sukladno tome će se povećati efektivna osnovica PDV-a. Kako se nije moglo izvršiti istraživanje strukture od poreza izuzetih sektora, ispravke u procentualnom obliku predstavljaju čistu pretpostavku.
- Iako se PDV odnosi na privatnu potrošnju, obračunava se i na druge agregatne stavke rashoda. Ovo vrijedi za ulaganja od poreza izuzetih agenata, većinom u sektoru izgradnje stambenih objekata, kao i za neke vladine nabavke roba i usluga te javne investicije. Ove komponente se mogu procijeniti putem Nacionalnih računa sa nekim ispravkama u skladu sa međunarodnim iskustvom. Uključivanje ovih stvari će definirati potencijalnu osnovicu PDV-a.
- Računanje prihoda za potencijalnu osnovicu poreza bi preuveličalo naplatu PDV-a jer u obzir ne uzima porezne utaje, poreznu evaziju i probleme administriranja. Ove faktore je jako teško procijeniti, posebno za novi porezni režim, i predmet su ocjene. Predstavljaju ozbiljne rizike za pad prihoda te ih treba uzeti u obzir kako bi se spriječile nerealne procjene proračuna. Zbog toga su uključene stavke za gubitke zbog zakonskog izuzeća malih trgovaca, prometa dobara unutar slobodnih zona, te poreznih prevara, npr. putem krivotvorene dokumentacije. S druge strane, očekuje se da neki dijelovi sive ekonomije budu obuhvaćeni PDV-om, a posebno dio koji se odnosi na uvoze.
- Konačno, učinkovitost porezne uprave će se odraziti na naplatu prihoda. Na osnovu međunarodnog iskustva u sličnim zemljama, model kalkulacije koristi početnu stopu od 72%. Ona se treba prilagoditi u skladu sa iskustvom.

Procjene prihoda

Projekcije neizravnih poreza za 2005 i 2006 su detaljno prikazani u sljedećoj tabeli:

Bosna i Hercegovina: Neizravni porezi			
	2005	2006	2006
	u milionima KM		Godišnje stope rasta
Jedinstveni račun			
PDV	0,0	1.864,3	n.a.
Carine	580,5	550,5	-5,2%
Akciza/Trošarine **)	799,6	837,4	4,7%
Duhan	292,7	319,0	9,0%
Nafta i naftni derivati	403,1	407,1	1,0%
Alkohol, uklj. pivo	56,8	60,9	7,2%
Kava	29,5	31,6	7,2%
Ostatak	17,5	18,7	7,0%
Porez na promet na	535,9	70,1	-86,9%
Uvozne akcizne proizvode	411,5	51,4	-87,5%
Izvozne akcizne proizvode	124,4	18,7	-85,0%
Putarina	164,7	180,3	9,5%
UKUPNO	2.080,7	3.502,6	68,3%
Vlada FBiH			
Porez na promet po općoj stopi	n.a.***	n.a.***	
<i>Porez na promet proizvoda</i>	536,6	67,1	
<i>Porez na promet proizvoda (niža stopa)</i>	n.a.***	n.a.***	
<i>Porez na promet usluga (niža stopa)</i>	252,0	31,5	
Porez na promet po nižoj stopi, ukupno	n.a.***	n.a.***	
Preneseno	n.a.***	0,0	
UKUPNO *)	788,6	98,6	-87,5%
Vlada RS			
Porez na promet po općoj stopi	77,7	9,7	
<i>Porez na promet proizvoda (niža stopa)</i>	168,6	21,1	
<i>Porez na promet usluga (niža stopa)</i>	138,7	17,3	
Porez na promet po nižoj stopi, ukupno	307,3	38,4	
Preneseno	23,9	0,0	
UKUPNO	408,9	48,1	-88,2%
Brčko Distrikt			
Porez na promet proizvoda	21,9	2,7	
Porez na promet usluga	8,1	1,0	
Preneseno	1,6	0,0	
UKUPNO	31,6	3,8	-88,1%
Opća vlada	3.309,8	3.653,1	10,4%

*) Bez prenesenog

**) Uključujući entitetsku naplatu

***) nije raspoloživo

Ukupna godišnja stopa povećanja Jedinostvenog računa nema mnogo smisla zbog strukturalnog prekida, jer su u 2005. neizravni porezi dijelom naplaćivani od entiteta i Distrikta. Mogu se tumačiti prema kategoriji. Trošarine koje naplaćuje Uprava za neizravno oporezivanje će porasti za 4.7 % u 2006, a carinske pristojbe će se smanjiti (-5.2%).

PDV-e je prikazan samo u apsolutnim iznosima. Uzevši u obzir različite faktore očekuje se da stvarna osnovica PDV-a bude oko 12.500 milijuna KM, što će uz stopu od 17% donijeti godišnji prihod od 2.100 milijuna KM u srednjem roku. Ovo predstavlja stopu povećanja od 13.6 % u odnosu na projicirani porez na promet, tako da porezna reforma neće biti prihodovno neutralna kada dostigne svoj puni potencijal. Međutim, postoje posebni faktori koji će se odraziti na prihode od PDV-a u 2006., a pogotovo zaostatak u naplati poreza, što će umanjiti naplatu prihoda. Ovo objašnjava zašto je konačna procjena data na samo 1.864 milijuna KM. Zajedno sa prenesenim porezom na promet na razinu entiteta i Brčkog, opći porezi na potrošnju će donijeti 2.085 milijuna KM.

Mjesečni konsolidirani izvještaji za period siječanj - rujan 2005. godine

Pripremila: Aleksandra Regoje, pomoćnik za istraživački rad

u mil KM

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	kv1	kv2	kv3	kv4	ukupno
Tekući Prihodi	168,8	174,2	220,9	213,5	242,3	364,0	269,5	281,0	258,6				563,9	819,9	809,1		2192,9
<i>Porezni prihodi</i>	159,7	158,3	200,0	201,3	224,3	226,9	221,7	261,0	236,9				518,0	652,5	719,6		1890,1
<i>Neizravni porezi (i sredstva sa JR)</i>	142,0	139,3	171,3	187,8	208,3	211,6	206,8	246,7	222,2				452,6	607,7	675,7		1736,1
Carine	31,8	36,1	45,8	48,1	52,7	53,7	49,7	55,9	59,4				113,7	154,5	165,0		433,2
Porez na promet	45,9	44,6	56,6	61,7	70,4	69,4	72,1	84,5	73,2				147,2	201,5	229,8		578,4
Akcize/trošarina	54,8	49,0	56,4	64,5	70,6	72,1	69,3	87,3	73,8				160,2	207,2	230,3		597,8
Putarina	9,3	9,3	12,1	13,1	14,2	15,5	15,4	18,7	15,3				30,7	42,8	49,3		122,8
<i>Izravni porezi</i>	17,6	19,0	28,7	13,5	15,9	15,3	14,9	14,4	14,6				65,4	44,7	43,9		154,0
<i>Neporezni prihodi</i>	9,0	15,9	20,9	12,2	18,0	137,1	33,1	19,9	21,7				45,8	167,2	74,7		287,7
<i>Donacije/grantovi</i>	0,1				0,1	0,1	14,7	0,1					0,1	0,2	14,8		15,1
Tekući Rashodi	125,2	198,2	218,9	219,1	233,4	292,0	198,4	237,7	228,3				542,2	744,6	664,4		1951,2
<i>Tekući izdaci</i>	30,9	54,8	71,7	64,0	62,2	94,9	41,1	59,3	60,8				157,4	221,1	161,2		539,7
<i>Plaće i naknade</i>	25,2	45,6	62,4	53,9	53,4	85,2	32,6	52,1	52,6				133,1	192,5	137,2		462,9
Naknade	1,7	10,9	13,1	13,2	13,2	29,3	2,9	14,4	14,5				25,7	55,8	31,8		113,3
Izdaci za materijal i usluge	5,8	9,2	9,3	10,1	8,8	9,7	8,5	7,3	8,2				24,3	28,6	24,0		76,9
<i>Grantovi/Socijalni transferi/Subvencije</i>	32,8	60,4	60,1	62,2	60,0	103,2	66,1	60,7	65,9				153,3	225,4	192,7		571,4
Transferi domaćinstvima	8,8	37,8	35,7	38,9	36,5	78,3	39,5	37,4	41,8				82,4	153,7	118,7		354,8
Transferi organizacijama/institucijama	19,8	15,5	19,0	14,1	16,8	16,1	14,4	13,1	14,3				54,2	46,9			
Subvencije	4,2	7,1	5,4	9,3	6,7	8,7	12,2	10,2	9,8				16,7	24,8	32,2		73,7
od kojih: Javna preduzeća																	
Plaćanje kamate	0,4	3,0	2,0	1,4	5,1	4,4	0,4	4,3	2,2				5,3	10,9	6,9		23,1
Ostali izdaci/potrošnja/transfери	5,5	9,2	10,6	9,6	8,0	6,7	10,3	8,5	9,8				25,3	24,3	28,6		78,2
<i>Transferi sa jedinstvenog računa UNO</i>	44,2	45,1	60,9	64,3	62,5	69,0	66,8	81,4	72,2				150,2	195,8	220,4		566,5
Proračun BiH	18,6	19,6	23,5	20,6	20,6	21,5	20,6	22,5	21,5				61,7	62,6	64,6		188,9
FBiH / kantoni, Direkcija za ceste	16,8	15,4	25,0	27,9	27,4	32,8	32,0	37,9	33,6				57,1	88,1	103,5		248,7
RS / gradovi, općine, JP "Putevi RS"	5,8	6,1	7,4	10,2	8,3	8,2	7,8	13,0	10,2				19,3	26,6	31,0		77,0
Brčko Distrikt	3,1	4,0	5,1	5,7	6,2	6,5	6,3	7,7	6,8				12,2	18,4	20,8		51,4
<i>Amortizacija duga</i>																	
od čega: vanjski dug (sa JR UNO)	10,5	24,8	12,7	16,3	34,7	12,4	12,7	22,4	16,4				47,9	63,4	51,4		162,7
<i>Transferi višim nivoima vlasti</i>																	
<i>Transferi općinama</i>	0,9	0,9	0,9	1,3	0,9	1,5	0,9	1,1	1,1				2,7	3,7	3,2		
Vladina štednja (1 - 2)	43,6	-24,0	2,0	-5,6	8,9	72,1	71,2	43,3	30,2				21,6	75,3	144,7		241,7
<i>Kapitalni izdaci</i>	1,6	3,5	1,9	1,7	2,4	33,3	15,3	3,3	1,9				6,9	37,4	20,5		64,8
Vladin suficit/deficit (3-4)	42,1	-27,5	0,1	-7,4	6,5	38,8	55,9	40,0	28,3				14,7	37,9	124,3		176,9

Tabela 1. Mjesečni konsolidirani izvještaji siječanj – rujan 2005. godine

Napomene uz izvještaj:

1. Konsolidirani izvještaj uključuje:

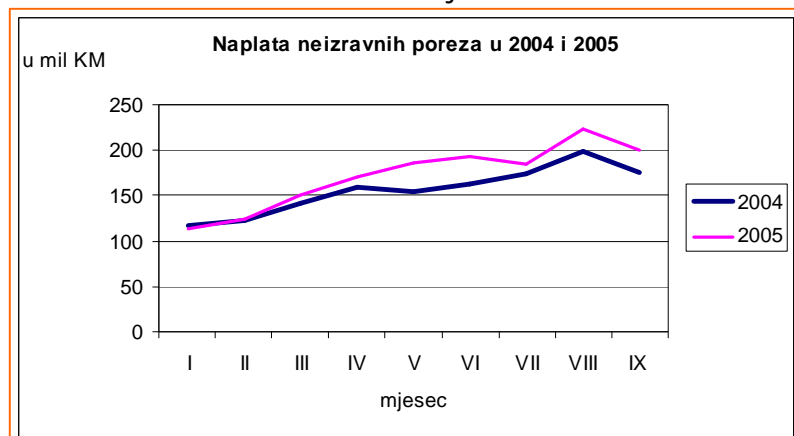
- prihode od neizravnih poreza koje prikuplja Uprava za neizravno oporezivanje na Jedinštveni račun,
- transfere sa Jedinštvenog računa UNO za servisiranje vanjskog duga,
- transfere sa Jedinštvenog računa UNO za financiranje Brčko Distrikta, kantona, općina i Direkcija za puteve,
- prihode proračuna Bosne i Hercegovine sa Jedinštvenog računa UIO,
- prihode i rashode proračuna Federacije BiH,
- prihode i rashode proračuna Republike Srpske.

2. Podaci o prihodima i rashodima Federacije BiH i Republike Srpske nisu u potpunosti usklađeni zbog primjene različitih računovodstvenih metoda.

3. Nakon što budu dostupni mjesečni podaci o vlastitim prihodima i rashodima proračuna BiH Odjeljenje će objaviti korigirani izvještaj za isto razdoblje.

Jedinštveni račun UNO

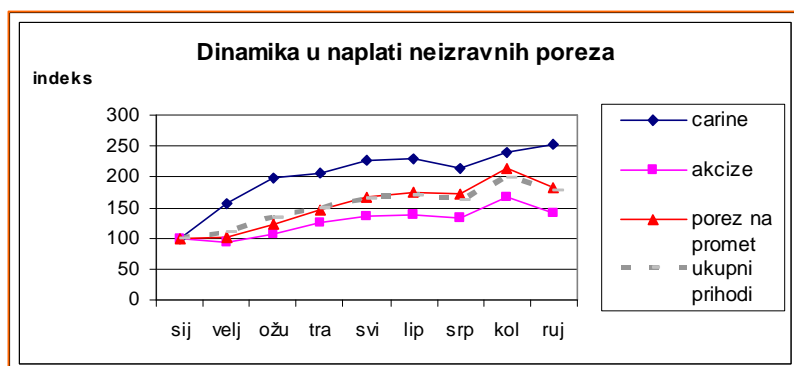
Uprava za neizravno oporezivanje (UNO) je u tri kvartala 2005.g. prikupila više od 80% planiranih prihoda. U rujnu 2005.g. zabilježen je mali pad u naplati prihoda od neizravnih poreza u poređenju sa mjesecom kolovozom kada je prikupljen rekordni iznos neizravnih poreza, posmatrajući od 1. siječnja 2005.g. kada je uspostavljen Jedinštveni račun UNO. Ovakav trend ne treba da zabrinjava.

Grafikon 3. Naplata neizravnih poreza u 2004 i 2005 godini

Naplata prihoda od neizravnih poreza koje prikuplja UNO je podložna cikličnim ili sezonalnim promjenama u kretanju robne razmjene sa inozemstvom.

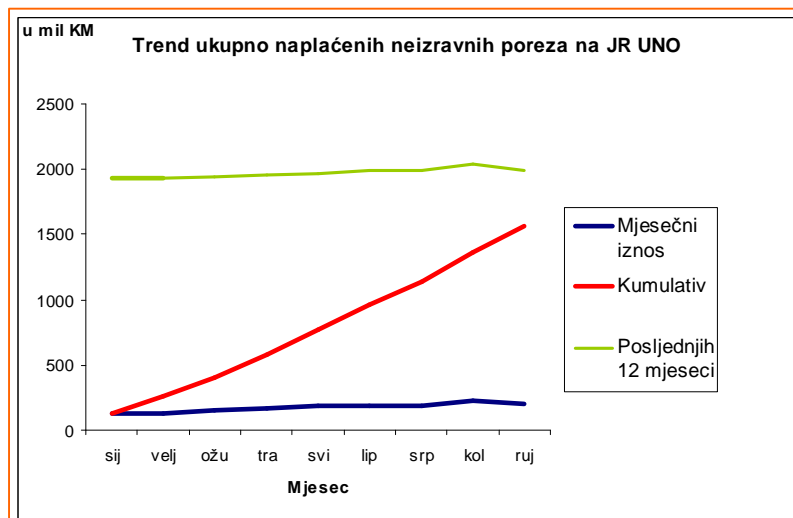
Kako se vidi na grafikonu 3. sličan trend u naplati imali smo i prošle godine u mjesecu kolovozu kada je naplaćen najveći iznos prihoda u cijeloj 2004.g.

Grafikon 4. Dinamika u naplati neizravnih poreza

Što se tiče naplate glavnih grupa neizravnih poreza porast u rujnu bilježi naplata carina i carinskih pristojbi.

Kretanje naplate najvažnijih grupa prihoda, te ukupnih neizravnih poreza koje prikuplja UNO dani su u grafikonima 4 i 5.

Od 1.1.2005.g. Uprava za neizravno oporezivanje je jedina institucija u BiH nadležna za prikupljanje neizravnih poreza: carina i carinskih pristojbi, akciza/trošarina, poreza na promet akciznih proizvoda i putarine.

Prema dinamičkom planu naplate predviđa se da će UNO u 2005.g. prikupiti blizu 2 mlrd KM na Jedinstveni račun od neizravnih poreza u njenoj nadležnosti.

Grafikon 5. Trend ukupno naplaćenih indirektnih poreza na JR UIO

Iz rada Odjeljenja

4. listopada 2005.g.

Na skupu diplomata iz desetak Veleposlanstava članica Europske Unije u BiH mr.sc. Dinka Antić je održala predavanje o uvođenju PDV-a u svjetlu implementacije fiskalne reforme u sferi neizravnih poreza, sa posebnim osvrtom na odredbe Zakona o PDV-u koje su relevantne za inozemne kompanije. Skup je održan na inicijativu Ambasade Velike Britanije koja do kraja 2005.g. predsjedava Europskom unijom.

25. listopada 2005.g.

U prostorijama Regionalnog centra UNO u Sarajevu završena je serija od 12 predavanja prof. dr Paula Bernda Spahna na temu "Globalno ekonomsko okruženje".

Slika 1. Grupa polaznika na završnom predavanju

Tečaj se temelji na programu magistarskih studija koje organizuju Duke Sveučilište (SAD) i Goethe Poslovna škola iz Frankfurta, a obrađene su teme o makroekonomiji, globalnoj ekonomiji, nacionalnom dohotku, makroekonomskoj politici, cijenama, inflaciji, zaposlenosti, investicijama, kapitalu i njegovom međunarodnom toku, kamatnim stopama, finansijskim sredstvima, ponudi novca i monetarnoj politici, deviznim tečajevima i međunarodnom finansijskom sustavu.

Prof. dr. Spahn je profesor Sveučilišta u Frankfurtu, ekspert MMF-a i svjetski priznati stručnjak u oblasti makroekonomije i fiskalne politike. Prof. Spahn je angažiran od strane UO UNO na uspostavi Odjeljenja za makroekonomsku analizu i Fiskalnog vijeća BiH.